

חידון נצבים

אתם נצבים היום בלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניף מחטב עציף עד שאב מימף: (דברים כט ט-י).¹

הנחיות לחידון:

1. כל החידות הן מספר התורה (לא מהנ"ד), אבל בסדר אקראי במכוון.
2. מותר (רצוי) עם ספרים פתוחים! המשימה העיקרית איננה פתרון החידה, אלא מציאת הפסוקים שהם התשובה בתורה.
3. יש להקריא תחילה רק את שורת הכותרת, כגון: 1. אורחים. מי שינחש כבר שם, כולל ציטוט המקור, מקבל 12 נקודות. אם אף אחד לא ניחש, יש להמשיך בקריאת השורות שתחת לכותרת.
4. השלמת החרוז בנוסח השאלה הוא סיוע טוב למציאת התשובה. אך כאמור, המשימה העיקרית היא לא פתרון החידה, אלא ציטוט המקור בתורה, היינו, הפסוקים המכילים את הפועל נצ"ב או יצ"ב המתקשר לפרשתנו.
5. החידון מיועד ובמיוחד לדור העתיד הצעיר, ל-"טפכם". אבל מותר גם לגדולים להשתתף ולסייע.

1. אורחים

שלושה אורחים ביום מאד חם

נהנים מהכנסת האורחים של ...

תשובה: שלושת המלאכים שבאו לאברהם בתחילת פרשת וירא, בראשית יח ב: "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה".

2. כבוד ה'

בקש על כבוד ה' לעמוד

ומשם זכינו לייג ...

תשובה: משה בנקרת הצור, שמות פרק לד פסוקים ב וה: "והיה נכון לבקר ועלית בבקר אלהר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר: ... וירד ה' בענן ויתנצב עמו שם ויקרא בשם ה'". ראה גם שמות לג כא: "ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור". ושם התגלו למשה י"ג המידות של הנהגת ה' בעולם (לא לבלבל עם י"ג המדות בהם נדרשת התורה).

3. מלאך ה'

יצא לעצור את הרשע בדרכו

והרשע לא ראה אותו, רק

תשובה: המלאך העומד כנגד בלעם, במדבר כב כב-כג: "ויחראף אלהים פיהולף הוא ויתנצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רכב על אֲתָנוּ וְשָׂנִי נִעְרִיו עִמוֹ: וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת־מֵלָאךְ ה' נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וְכוּ' ". בלעם לא ראה את המלאך, אֲתוֹנוֹ רֵאתָה.

4. מצפה שיפתח את ...

מזמין הקללה עומד ומצפה

מתי כבר ההוא יפתח את

¹ העיקר הוא טפכם, להם הקדשנו כבר דף מיוחד בשנה האחרת. בזכות "טפכם" שבפסוק, בזכות הבל פיהם של תינוקות בית רבן המקיים את העולם (מסכת שבת קיט ע"ב), אנו נצבים סמוכים ובטוחים לקראת הימים הנוראים ולפיכך נקדיש להם את הדף. מסתבר ש"ניצב" או "נצבים" בצורתיהן השונות, מהשורש יצ"ב או נצ"ב, מופיע מספר לא מבוטל של פעמים במקרא, בתורה בפרט, ואנו מבקשים לערוך מסע-חידון קצר שימחיש לצעירים (ולמבוגרים) את עוצמתה של מילה זו הניצבת ועומדת איתן במקרא.

תשובה: בלק מלך מואב שעומד ומצפה שבלעם יתחיל כבר לקלל את ישראל, במדבר כג ו, טו, יז: "וישב אליו והנה נצב עלעלתו הוא וכלשרי מואב: ... ויאמר אל-בלק התיצב זה עלעלתך ואנכי אקרה כה: ... ויבא אליו והנו נצב עלעלתו ושרי מואב אתו וכו' ". בלעם, תפתח כבר את הפה.

5. לפני התנין הגדול

לפני המלך השליט הנורא

עמוד איתן שְלוּחִי, אל ...

תשובה: משה לפני פרעה, שמות ז טו: "לך אל-פרעה בבקר הנה יצא המימה ונצבת לקראתו על-שפת הַיָּאָר והמטה אשר-נהפך לנחש תקח בידך". וכך גם בשמות ח טז: "ויאמר ה' אל-משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה יצא המימה וכו' ". וכן בשמות ט יג. משה, אל תירא.

6. מוצב וניצב

גדול מעל קטן, עומד שומר ניצב

בחלום הבורח ל ..., מפני אחיו ...

תשובה: הסולם מוצב וה' ניצב בחלום יעקב הבורח לחרון מפני עשו, בראשית כח יב-יג: "ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו: והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק וכו'".

7. אחות משגיחה

עומדת האחות משגיחה בתורה

על זה שיגדל וילמדנו ...

תשובה: מרים על משה בתיבה, שמות ב ג-ד: "ולא-יכלה עוד הצפינו ותקחילו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את-הילד ותשם בסוף על-שפת הַיָּאָר: ותתצב אחתו מרחק לדעה מה-יעשה לו". ובזכותה זכה ללמדנו תורה (ולה נסלח כשאמרה עליו)

8. מלחמה לה'

על ראש הגבעה באמונה

עמד או ישב עד תום ה-

תשובה: משה במלחמת עמלק, שמות יז ט: "ויאמר משה אל-יהושע בחר-לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על-ראש הגבעה ומטה האלהים בידך". עד תום המלחמה בעמלק.

9. כבשים

עומדות אילמות והן עדות לשבועה

ושם עתידה להיבנות לנגב ...

תשובה: כריתת הברית בין אברהם לאבימלך, יסוד העיר באר שבע, בירת הנגב, בראשית כא כח-כט: "ויצב אברהם את-שבע כבשת הצאן לבידה: ויאמר אבימלך אל-אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבידה".

10. תור ארוך

בתור ארוך לדין קטן ולדין קשה

עמדו כולם מבוקר עד ערב לפני ...

תשובה: לפני משה, כשהוא שופט את ישראל ויתרו גוער בו, שמות יח יד: "וירא חתן משה את פלא-אשר-הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבידה וכלהעם נצב עליך מדבקר עד-ערב".

11. ממתין לסימן

ממתין לראות מי תהיה הנערה

ובסוף הגיעה ושמה ...

תשובה: רבקה. עבד אברהם שממתין לנערה שתבוא ותשקה אותו ואת גמליו, בראשית כד מג (גם יג): "הנה אנכי נצב על-עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני-נא מעט מים מפדך".

12. מחלוקת

שניים נצים ונצבים בראש מורם
בעלי מדון ומחלוקת הם, ... ו- ...

תשובה: דתן ואבירם שהתריסו כנגד משה, במדבר טז כז: "וַדַּתָּן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ נֹצְבִים פֶּתַח אֹהֶל־מִוֶּדָּע וַיִּשְׁיֶהוּ וַיִּבְנִיֶהוּ וַיִּטְפְּסוּ". ואם נוריד את הבי"ת מ"נצבים" נמצא אותם, עפ"י המדרש, גם במצרים, שמות ב יג: "וְהָיָה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עִבְרִים נֹצִים וַיֹּאמְרוּ לְרֹשֶׁעַ לְמָה תִּכָּה רַעְדִּי".

13. חלום

ניצבת אילמת בשדה ואחיותיה משתחוות לה אפיים
ומחלום זה יצאה מריבה גדולה וגם משביר ל ...

תשובה: אלומתו של יוסף בחלום האלומות, בראשית לז ז: "וְהָיָה אֲנַחְנוּ מְאֻלְמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהָיָה קָמָה אֲלֵמְתִי וְגַם־נֹצְבָה וְהָיָה תִּסְבְּיָנָה אֲלֵמְתִיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָה לְאֵלֵמְתִי". ונתגלגל יוסף למצרים כעבד, וזכה לעלות לגדולה והציל את מצרים.

14. סנהדרין הראשונה

כבד ממך הדבר
לא תוכל עוד לבד
צרף עוד ... במספר.
וביחד אתך ו ...

תשובה: מינוי שבעים הזקנים, סנהדרין הראשונה, במדבר יא טז: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפְּהֶלִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֹדְעֵת פִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרֵיו וְלִקְחֵת אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְנַצְּבוּ שָׁם עִמָּדִי".

15. אי אפשר עוד להתאפק

יצאו החוצה כל העומדים סביבותיו
בעת שהתוודע ... אל ...

תשובה: כל האנשים המצרים שהקיפו את יוסף בעת שהתוודע אל אחיו, בראשית מה א: "וְלֹא־יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֹּצְבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כְלָאִישׁ מֵעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו".

16. מצבה

השלים את אשר נדר לאלוהי ישראל
הקים גלעד לאשתו האהובה היא ...

תשובה: יעקב בחזרתו לארץ, בראשית לה יד וכו': "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִצִּיבָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־דָּבַר אִתּוֹ מִצִּיבַת אֲבֹן וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נֶסֶף וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן: ... וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִצִּיבָה עַל־קִבְרֹתֶיהָ הוּא מִצִּיבַת קִבְרֵי־רַחֵל עַד־הַיּוֹם".

17. כבוד לרב או למנהיג

העם הביט בו בכבוד ובמורא
ומכאן למדו לכבד רב ב ...

תשובה: עם ישראל המביט משתאה במשה ומכבדו בקימה, שמות לג ח: "וְהָיָה כִּצְאֹת מֹשֶׁה אֱלֹהֵי־הָאָהֳלָה יִקּוּמוּ כָל־הָעָם וַיִּנָּצְבוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ וַהֲבִיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד־בָּאוּ הָאֹהֳלָה".

18. אנשים ומים

עמדו נוזלים ועברו אנשים
בנס של מכות מאתים ו ...

תשובה: נס קריעת ים סוף, שמות טו ח: "וַיִּבְרוּחַ אַפִּיךָ וַנֶּעְרַמוּ מִיַּם נֹצְבוּ כְמוֹ־גֵד נְזֻלִים קָפְאוּ תְהַמַּת בְּלִבָּיִם". ובני ישראל עומדים נצבים וצופים, שמות יד יג: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֲלֵי־תִירָאוּ הַתְּנַצְּבוּ וְרָאוּ אֶת־יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם וְכו' ". בנס זה היו וחמישים מכות עפ"י הדרשה בהגדה.

19. קדימה

לא להביט אחורה, רק קדימה לצפות ולקוות

פן יקרה לנו חלילה, מה שקרה ל ...

תשובה: אשת לוט שהפכה לנציב מלח, בראשית יט כו: "וַתִּבֶּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נָצִיב מִלַּח".

20. למרגלות ההר

זכו להיות באותו מעמד

כולם יחדיו כאיש ...

תשובה: עם ישראל במעמד סיני, שמות יט ז: "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים מִן־הַמִּחֲנֶה וַיִּתְנַצְּבוּ בְּתַחְתֵּית הָהָר". רש"י, שמות

יט ב: "ויחן שם ישראל - כאיש אחד אחד בלב אחד".

21. העברת ההנהגה

הגיעה השעה להעביר את התפקיד

מהמוציא למכניס, ומהרב ל ...

תשובה: משה ויהושע תלמידו-ממשיכו, דברים לא יד: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לְמוֹת קְרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְנַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד

וְאֶצְוֶנּוּ וְיִלְךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְנַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד". משה מוציא ויהושע מכניס"

22. לא תהיה לכם התנגדות

על העמים יפול פחדכם ו ...

איש לא יעמוד ...

כל המקום אשר בו תדרוך ...

יהיה ...

דברים פרק יא כה: "לֹא־תִנְצַב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחָדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן ה' אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרָכְרְבֶּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְכֶם". וכן

בדברים ז כד: "וְנִתַּן מַלְכֵיכֶם בְּיָדְךָ וְהֶאֱבַדְתָּ אֶת־שְׂמֵם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא־תִנְצַב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשְּׂמֹדָה אֲתֵם".

בראשית רבתי פרשת ויצא

... וראה עומד ליעקב אבינו.² ודבר הקב"ה ליעקב: יעקב בני, בזאת העת נצבתי עליך, עד אשר יתיצבו בניך

לפני, שנאמר: "והנה ה' נצב עליו" (בראשית כח יג).³ וישראל: "ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט ז), "אתם

נצבים היום" (דברים כט ט).⁴

שבת שלום ואתם נצבים

לשנים רבות בטוב ובנעימים

מחלקי המים

מים אחרונים: השורש יצ"ב או נצ"ב מופיע גם פעמים רבות בנ"ך וראוי למחקר, ואנו התמקדנו במופיעו בתורה.

² משה רואה, ראה במקור שם.

³ ראה בראשית רבה ט ג על פסוק זה, משל המינקת שְׂשָׁחָה מעל התינוק והדיון מי מתקיים על מי, האדם על אלוהיו או אלהים על מאמיניו. והמסקנה שם: "א"ר יוחנן: הרשעים מתקיימין על אלוהיהם ... אבל הצדיקים אלוהיהם מתקיים עליהם".

⁴ פטור בלא מדרש אי אפשר, אז נסיים במדרש שכבר הזכרנו בקצרה בדברינו אתם נצבים, אשר מחבר בין שלושה מה"נצבים" שראינו לעיל: חלום יעקב, מעמד הר סיני ופרשתנו. הקב"ה ניצב ע"ג יעקב ובניו, מרגע "ארמי אובד אבי" שנאלץ לגלות לחרן, עד שיתבגר, יצאו ממצרים, יתיצבו במעמד הר סיני ובשנית "אתם נצבים" בערבות מואב ערב הכניסה לארץ ישראל. מכאן ואילך יש לעם ישראל אחריות של מי שניצב בכוחות עצמו, כלפי פנים וחוץ וגם ביחסו עם הקב"ה: "אתם נצבים לפני ה' אלהיכם" ולא עוד הוא ניצב מעליכם.